

Atvērto pētniecības datu pilotprojekts programmā Apvārsnis 2020

Kā palīdz OpenAIRE?

Faktu lapa pētniekiem, projektu koordinatoriem vai pētniecības vadītājiem, kas piedalās EK Atvērto pētniecības datu pilotprojektā Apvārsnis 2020

Kas ir atvērto pētniecības datu pilotprojekts?

Atvērtie dati ir brīvi izmantojami, atkārtoti izmantojami un izplatāmi. Atvērto pētniecības datu pilotprojekta mērķis ir Apvārsnis 2020 projektos iegūtos pētniecības datus padarīt atklātus un atkārtojami izmantojamus. Pilotprojekta dalībniekiem jāievēro sekojošas prasības:

- ✓ izstrādāt un regulāri atjaunināt Datu pārvaldības plānu (DPP);
- ✓ deponēt iegūtos datus pētniecības datu repozitorijā;
- ✓ pārliecināties, ka trešās personas var brīvi piekļūt, izgūt, izmantot, reproducēt un izplatīt datus;
- ✓ noskaidrot, kādi rīki nepieciešami, izmantojot izejas datus pētījumu rezultātu apstiprināšanai (vai nodrošināt šos rīkus).

Pilotprojekts attiecas uz:

- ➔ datiem (arī metadatiem), kas nepieciešami, lai apstiprinātu rezultātus zinātniskajās publikācijās;
- ➔ pārējiem pārvaldītajiem un/vai neapstrādātajiem datiem un metadatiem, kas norādīti Datu pārvaldības plānā.

Kādas iespējas tiek sniegtas pētniekam?

- ✓ būt daļai no atvērtās zinātnes, integrējot caurredzamību, efektivitāti un ilglaicīgumu visās zinātnisko metožu un procesu jomās;
- ✓ sasniegt lielāku auditoriju, gūt lielāku ietekmi;
- ✓ izvairīties no darba dublēšanās un palīdzēt saglabāt datus nākotnes pētniekiem;
- ✓ vienkāršot gala atskaišu pārskatu, pateicoties atjaunotam datu pārvaldības plānam.

Vai projektam Apvārsnis 2020 programmā ir piešķirts grants?

Vai dati tiek pārvaldīti atbilstoši FAIR (*Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable Data*) principam?

Vai esi daļa no pilotprojekta?

Sākot ar 2017. gadu, visi Apvārsnis 2020 projekti pēc noklusējuma ir daļa no atvērto datu pilotprojekta. Pilotprojekts ir izplatīts visas Apvārsnis 2020 jomās (izņemot Eiropas Pētniecības Padomes *Proof of concept (PoC)* aktivitātes, 1. fāzes maziem un vidējiem uzņēmumiem instrumenta aktivitātes, *ERA-NET Cofund* aktivitātes, kurās netiek radīti dati, Eiropas kopīgās programmas (*EJP Cofund*) aktivitātes un apbalvojumi). Ja projekts sācies pirms 2017. gada un izriet no kādas no sekojošām Apvārsnis 2020 jomām, tas automātiski kļūst par daļu no pilotprojekta.

- ✓ Nākotnes un jaunās tehnoloģijas;
- ✓ Eiropas pētniecības infrastruktūras - e-infrastruktūru daļa;
- ✓ līderības pamattehnoloģijā un rūpniecības tehnoloģijās - IKT;
- ✓ nanotehnoloģijas;
- ✓ sabiedrības izaicinājumi: pārtikas drošība, ilgtspējīga lauksaimniecība un

mežsaimniecība, jūras un piejūras reģionu un iekšējo ūdeņu pētniecība un bioekonomika;

- ✓ sabiedrības izaicinājumi: iekļaujoša, novatoriska un domājoša sabiedrība;
- ✓ zinātne sabiedrībai un sadarbībā ar to;
- ✓ starpnozaru pasākumi - prioritāšu jomas – sadaļa par viedām un ilgtspējīgām pilsētām.

Vai iespējams atteikties? OpenAIRE aicina neatteikties, taču pastāv iespēja projektu jebkurā tā fāzē atsaukt no pilotprojekta daļēji vai pilnībā. Atbilstīgos iemeslus var atrast Eiropas Komisijas Atvērtās piekļuves ceļvedī (skat. nākamajā lappusē).

Jāņem vērā, ka vairāku iesaistīto pušu projektos ir iespēja saglabāt datu aizliegumu atsevišķiem saņēmējiem, ja tas ir atrunāts attiecīgos nosacījumos līgumā ar konsorciju un tas saskan ar atteikšanās iemesliem.

Kā palīdz projekts OpenAIRE?

OpenAIRE tiek piedāvāti dažādi informācijas resursi, atbildes uz biežāk uzdotajiem jautājumiem, vebināri un atbalsta lapas. Visās ES valstīs ir vietējās OpenAIRE pārstāvniecības - nacionālie atvērtās piekļuves dienesti. Ar tiem var sazināties, izmantojot OpenAIRE atbalsta dienesta sistēmu

www.openaire.eu

Ja nav pieejams nozares vai institucionālais repozitorijs, pētnieki ir laipni aicināti izmantot Zenodo repozitoriju, kuru nodrošina OpenAIRE un pārvalda CERN. Plašāk:

www.zenodo.org

Kas ir datu pārvaldības plāns (DPP)?

DPP ir pastāvīgi atjaunojams dokuments ar izklāstu, kā savāktie vai radītie pētījumu dati tiks apstrādāti pētniecības projekta laikā vai pēc tā. EK dokumentā "Vadlīnijas par FAIR datu pārvaldību programmā Apvārsnis 2020" ("Guidelines on FAIR Data Management in Horizon 2020") sniedz norādes, kam pievērst uzmanību datu pārvaldības plānā. Šajās pamatnostādnēs norādītie FAIR principi nosaka, ka dati ir:

- ✓ **atrodami:** dati ir atrodami, izmantojot metadatus un standartizētus identifikācijas instrumentus (piem., DOI);
- ✓ **pieejami:** nepieciešams plānot un nodrošināt dokumentāciju un rīkus, kas vajadzīgi, lai piekļūtu datiem. Ja kādas datu kopas nevar kopīgot, nepieciešams norādīt skaidru iemeslu.
- ✓ **savietojami:** datu apmaiņas un atkārtotas izmantošanas iespējai starp pētniekiem un iestādēm ir nepieciešami

standartizēti metadati un metodoloģija;

- ✓ **atkārtoti izmantojami:** datu nodrošināšana ar licenci skaidri norādīs, kā dati var tikt izmantojami.

Papildus FAIR principiem datu pārvaldības plānā ir jāņem vērā arī:

- ✓ datu apjoms un datņu formāti;
- ✓ izmaksas, lai padarītu datus FAIR un izmantojamus ilgtermiņā;
- ✓ datu drošība;
- ✓ ētikas jautājumi.

DPP nav pabeigts dokuments, tas iegūst saturu projekta laikā. DPP pirmo versiju nepieciešams iesniegt pirmo 6 projekta norises mēnešu laikā. To jāatjauno vienlaikus ar projekta periodisku novērtējumu.

Kā izveidot datu pārvaldības plānu?

Veidne Datu pārvaldības plānam atrodama tīmekļa vietnē DMPonline, kas ir Digitālās pārvaldības centra (Digital Curation Centre, DCC) izstrādāts rīks. Piereģistrējoties DMPonline <https://dmponline.dcc.ac.uk>, redzams ekrānu uzņēmums, kā to izmantot.

No pētījumu finansētājiem jāizvēlas Eiropas Komisija (Apvārsnis 2020) un jāatzīmē *Additional DCC guidance*.

Savu DPP jebkurā laikā var saglabāt, kopīgot, kā arī eksportēt dažādos formātos.

Kāda ir autortiesību un datu licencēšanas prakse?

Pētniecības datu publicēšanu vislabāk veikt, izmantojot licences. Informācija par to ir pieejama:

- <http://opendefinition.org/guide/data>

- <http://opendefinition.org/licenses>

- http://wiki.creativecommons.org/Data_and_CC_licenses

Kur uzglabāt datus?

Datu repozitorijs ir digitāls arhīvs, kurā uzkrāj un atspoguļo datu kopas un to metadatus. Daudzi no datu repozitorijiem pieņem arī publikācijas, dodot iespēju sasaistīt publikācijas ar datiem, uz kuriem pētījums balstās. Apkopotu informāciju par repozitorijiem var atrast Re3data tīmekļa vietnē www.re3data.org.

Ja nav citas piemērotas vietas datu deponēšanai, iespējams izmantot OpenAIRE visaptverošo repozitoriju Zenodo.

Rakstot DPP pirmo versiju, ieteicams sazināties ar ilgtermiņa datu repozitoriju pēc savas izvēles. Repozitoriji var piedāvāt pamatnostādnes ilgtermiņiem datu formātiem un metadatu standartiem, kā arī atbalstu jautājumos par sensitīviem datiem un licencēšanu.

Par OpenAIRE

OpenAIRE attīsta sociālās un tehniskās saites Atvērtās zinātnes veicināšanai Eiropā un ārpus tās.

www.openaire.eu

Kontaktinformācija:

info@openaire.eu

Noderīgas saites:

EK ceļvedis Atvērtai piekļuvei zinātniskajām publikācijām un pētījumu datiem programmā Apvārsnis 2020:

http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf

EK pamatnostādnes datu pārvaldībai programmā Apvārsnis 2020:

http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-data-mgt_en.pdf

EK Atvērtās zinātnes darba kārtība:

<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/open-science>

DDC's DMPonline rīks:

<https://dmponline.dcc.ac.uk>